

แนวคิดการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวคิดการพัฒนาทางเลือก ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานแก่ประชาชนไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2532 โดยแนวคิดนี้มีสาระสำคัญคือ การบริหารจัดการทรัพยากร ได้แก่ น้ำ พื้นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและการทำกินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกษตรกรที่มีที่ดินขนาดเล็กหรือประมาณ 15 ไร่สามารถพึ่งตนเองได้โดยผู้เขียนมีทัศนะว่า แนวคิดทฤษฎีใหม่มีลักษณะเด่นคือ การลงลึกในรายละเอียด จนทำให้เป็นแนวคิดการพัฒนาทางเลือกที่เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติการได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ในระดับปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝน บ้านแคนสามัคคี ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขางาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ทฤษฎีใหม่บ้านฉัตรมงคล ตำบลปักธงชัยเนื้อ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา และทฤษฎีใหม่บ้านหนองหม้อ ตำบลหนองหม้อ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ฯลฯ

นอกจากนี้ทฤษฎีใหม่ยังเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในประเด็นด้านปรัชญา (Philosophy) และหลักการ (Principle) โดยข้อเด่นอีกประการหนึ่งของแนวคิดนี้ ได้แก่ การลด

ปัจจุบันการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองทั้งในกระบวนการผลิตและการบริโภค ทั้งในระดับปัจเจกและครัวเรือน และยังเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีสติ ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ไม่โลภ และพึงตนเองได้ซึ่งนับว่ามีความสอดคล้องกับหลักการของพุทธศาสนาซึ่งคนไทยส่วนใหญ่นับถือ

ในขณะที่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy) เป็นปรัชญาการดำเนินชีวิต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เมื่อในวันเฉลิมพระชนมพรรษาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 และต่อมาได้ทรงนำมาราชทานแก่ประชาชนไทยอีกครั้งใน พ.ศ. 2540 ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก และส่งผลกระทบทั้งในระดับโครงสร้างและคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลอย่างกว้างขวาง และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตระหนักรถึงความสำคัญและเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันประมวลและสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ก่อนประกาศเป็นวิสัยทัศน์ร่วมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (2545-2549) โดยกำหนดว่า ประเทศไทยจะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นฐานคิดในการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือ การพัฒนาที่สมดุลระหว่างระบบเศรษฐกิจ กับปริมาณผลผลิตและการบริโภค และประการที่ 2 ได้แก่ การเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากร

ซึ่งประกอบด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง บนเงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพบนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550; ว.วชิรเมธี, 2550)

อนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมมิติการพัฒนาหลายระดับ ระดับมหภาค ครอบคลุมถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกหรือพึ่งพาอาศัยที่สุด ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล ครอบคลุมถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของบุคคลโดยไม่เดือดร้อน อย่างรู้จักการประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ หรือยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต 5 ประการ คือ (เปี่ยมศักดิ์ คุณกรประทีป, 2549: 55)

- ด้านจิตใจ ได้แก่ การพึ่งตนเอง มีจิตสำนึકดี เห็นประโยชน์ของส่วนรวม
- ด้านสังคม ได้แก่ ชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
- ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างเทคโนโลยี พื้นบ้านกับภูมิปัญญาสากล